

Аліна Сабуць

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт

Нацыянальна-культурны кампанент і міжкультурная камунікацыя

У працэсе міжкультурнай камунікацыі адметная роля належыць менавіта мастацкаму перакладу. Да актуалізацыі праблемы перакладу як культуралагічнай з'явы вучоныя розных краін звярталіся не аднойчы. Кантэкстуальнае вывучэнне слова (сінтэз моўна-стылявых, культурна-эстэтычных адзінак) у мастацкім творы ўскладае пэўную адказнасць на перакладчыка. Так, на думку расійскіх даследчыкаў Л.К. Латышава і А.Л. Сямёнава, *пераклад – гэта не толькі замена мовы, але і функцыянальная замена элементаў культуры*¹. Паводле вядомага грузінскага вучонага-перакладчыка, паэта Г.Р. Гачэчыладзе, які яшчэ ў 70-я гады ХХ-га стагоддзя акцэнтаваў увагу на нацыянальнай спецыфіцы завершанага перакладу, *у перакладзе выяўляецца нацыянальная адметнасць творчасці самога перакладчыка*²; *праблема нацыянальнай спецыфікі мастацтва цесна судакранаецца з праблемай народнасці, апошняя ж – з фармаваннем нацыянальнай свядомасці народа*³. Мае рацыю балгарскі даследчык Г. Лілова, якая ў развагах пра дыялектыку нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў перакладзе заўважыла, што задача кожнага перакладчыка – *знайсці і асэнсаваць сутнасць нацыянальна адметнага і спецыфічнага; правільная перадача гэтых*

¹ Л. К. Латышев, *Перевод: теория, практика и методика преподавания*, Москва 2003, с. 108.

² Г. Гачечиладзе, *Художественный перевод и литературные взаимосвязи*, Москва 1980, с. 147.

³ Тамсама, с. 149.

элементарнай нацыянальнага адкрывае шлях і для выяўлення інтэрнацыянальнага ў творы; ва ўдалым перакладзе спецыфічная, самабытна-нацыянальная аснова твора не прападае, і іменна ў гэтым бачыцца адзін з асноўных прынцыпаў творчай перакладчыцкай дзейнасці⁴. Урэшце, трэба пагадзіцца са словамі нямецкага пісьменніка І.Р. Бехера: *Стварэнне высокай культуры перакладу садзейнічае росту нацыянальнай літаратуры і ўсведамленню ёю свайго нацыянальнага характару*⁵.

Такім чынам, мастацкі пераклад – найбольш рэпрэзентатыўны від кантакту (дыялогу, палілогу) паміж нацыянальнымі літаратурамі. Заўважым, толькі на пачатку 90-х гадоў ХХ-га стагоддзя ў айчынным перакладазнаўстве пераклад пачынае разглядацца як дзейны нацыяўтваральны фактар⁶. Сярод беларускіх даследчыкаў тэорыі і практыкі мастацкага перакладу адносна вышэйзгаданага пытання варта назваць працы Міхася Кенькі, Вячаслава Рагойшы, Івана Чароты, Наталлі Дзянісавай, Алены Таболіч, Святланы Скамарохавай, Ганны Старасцінай і інш. У зведанай беларускай сітуацыі з ілюзорнай самаізаляванасцю, засяроджанасцю толькі на сабе дылема сваё/чужое (як замежнае) якраз слаба спрыяла ўстойліваму статусу беларускага нацыянальнага менталітэту, светаадчування, урэшце, збядняла яе ўнутраныя патэнцыі. Невыпадкова апошнім часам у беларускай кампаратывістыцы заявілі пра сябе праблемы інтэрпрэтацыі перакладчыка як сааўтара, праблема рэцэпцыі. У гэтай сувязі вядомы беларускі кампаратывіст, аўтар навуковых прац па славістыцы, чэшскай літаратуры, сусветнай літаратуры ХХ-га стагоддзя Ірына Шаблоўская справядліва адзначала: *Мусім прызнаць, што энергія літаратурнага ўзаемадзеяння на Беларусі ледзьве адчувальная. Мала перакладалася на беларускую мову твораў сусветнай класікі, фрагментарна прадстаўленыя на ёй літаратуры свету, як заходнія, так і ўсходнія, выключэннем з’яўляецца, бадай што, літаратура руская... Беларуска-руская сітуацыя, такім чынам, сведчыць пра абмежаванасць успрыняцця літаратуры сусветнай*⁷.

Насамрэч, каб сцвердзіць, што беларуская літаратура – сапраўды нацыянальная еўрапейская з’ява, неабходна ўсвядоміць: якое ж месца

⁴ А. Лилова, *Введение в общую теорию перевода*, Москва 1985, с. 103–104.

⁵ И. Р. Бехер, *О литературе и искусстве*, Москва 1981, с. 93.

⁶ В. Рагойша, *Переклад як нацыяўтваральны фактар*, “Беларусіка = Albaruthenika”, кн. 1, Мінск 1993, с. 225–230.

⁷ І. В. Шаблоўская, *Сусветная літаратура ў беларускай прасторы: Рэцэпцыя. Тыпалогія. Кантакты*, Мінск 2007, с. 19.

адведзена беларусу ў пасадзе між еўрапейскімі народамі? Недарэмна і своечасова падчас нашаніўскай дыскусіі 1913 года ставілася праблема еўрапеізацыі-самабытнасці беларускай літаратуры. Невыпадкова ж паэт-эстэт Максім Багдановіч дбаў, каб надаць беларускай паэзіі *больш еўрапейскага выгляду*, але не сумняваўся ў тым, што і еўрапейская паэзія мае беларускае адгалінаванне. Сапраўды, разглядаючы літаратуры з рознымі генетычнымі, тыпалагічнымі і кантакталагічнымі адметнасцямі, варта згадаць пра непадробную паэтыку верленаўскага верша ў М. Багдановіча, дантаўскія алюзіі ў творах Я. Купалы, найдасканалейшыя дубоўкавыя пераклады санетаў У. Шэкспіра, праметэізм М. Танка, беларускі варыянт постмадэрнізму. Адзін з заснавальнікаў беларускай школы мастацкага перакладу Я. Семяжон мае багаты творчы вопыт: пераклад твораў з літаратур на 34-х мовах свету. Сёння нашы суайчыннікі могуць хваліцца цудоўнымі перакладамі з Байрана, Гётэ, Дантэ. Майстра-віртуоз, аўтар намінаванай на Нобелеўскую прэмію кнігі “Ксты” (2005), выдазенай па-беларуску і па-ангельску, якую рэдагавалі эксперты з Вялікабрытаніі і ЗША, Р. Барадулін перастварыў Святое Пісьмо. Вера Рыч і Ёлтэр Мэй стварылі паэтычныя англамоўныя анталогіі, дзе самавіта выяўляецца *краса і сіла* беларускай паэзіі.

Пераклад набывае не толькі мастацка-эстэтычную, але і камунікатыўную ролю. Так, пры кантэкстуальным вывучэнні літаратуры (калі параўноўваць праўдзіва параўнальнае ў творы і ўмець бачыць “нацыянальнае” ў ім) мэтазгодна ўлічваць, што пэўная нацыянальная літаратура ўтрымлівае сваю ўнутраную стадыяльнасць развіцця, уласную спецыфіку светаадлюстравання. Кожная нацыя мае сваю развітую мастацкую сістэму, свой Нацыянальны Космас. Як і пераклад – сваю культуру творчасці (на мяжы мастацка-даследчыцкай). Праблема перадачы “нацыянальнага”, ці т.зв. глыбокая нацыянальнасць перакладу абумоўлены, зразумела, канкрэтна-нацыянальным выяўленнем ці т.зв. нацыянальна-культурным кампанентам. Не апошняю ролю маюць і сітуацыйныя рэаліі, якія вымагаюць дастатковага ведання народных звычаяў (прыкмет, правіл народнай этыкі), а таксама асабліва сцяў светаўспрымання таго ці іншага народа, ягонай эстэтычнай іерархіі каштоўнасцяў. Як вядома, ноч ва ўспрыманні еўрапейца – гэта пэўныя асацыяцыі са сном, холадам, цемнем, нават са смерцю; для ўсходніка ж ноч суладная са згарманізаваным супакоем, наталеннем, амаль што хараством. Згаданае абумоўлена рознымсэнсам, укладзеным у эстэтычнае светаразуменне кожнага народа, таму падобныя сітуацыйныя рэаліі вымагаюць ад перакладчыка пэўнага

каментару. Так, пра рэаліі чужой культуры, нярэдка палярныя тыпы разумення жыццёвых каштоўнасцяў і адпаведнай ім сімволіцы, даследчык І.С. Аляксеева пераканаўча гаворыць:

(...) представители разных культур, за плечами которых разный исторический и социальный опыт, понимают свободу по-разному. Резко отличаются представления о свободе у американца, русского, немца и китайца. Например, для русского человека свобода – это в первую очередь отсутствие каких бы то ни было обязательств, возможность полностью распоряжаться собой и своим временем, отсутствие внешнего давления; для немца свобода – это прежде всего юридическая гарантированность его прав, чёткая отрегулированность правового механизма, материальная обеспеченность, а русскую “свободу” он считает разгулом. А вот в чукотском языке, как отмечает М.Л. Гаспаров, вообще нет слова “свободный”, есть только “сорвавшийся с цепи” (М.Л. Гаспаров, Записи и выписки, М. 2000, с. 57.). Такие случаи часто ведут к недоразумениям при контактах. Если эти контакты устные, то на переводчика, помимо перевода текста, возлагается функция консультанта по межкультурной коммуникации, если же переводится письменный текст, необходимы комментарии или примечания к тексту, инициатором которых выступает переводчик. Подобную проблему составляет особое символическое толкование некоторых обычаев разных народов. Например, обычай снимать обувь перед тем, как войти в дом на Востоке, скажем в Узбекистане, считается проявлением уважения к хозяину; у большинства европейских народов такого обычая нет, и вполне прилично пройти в дом в обуви. И здесь переводчик может помочь избежать недоразумений, пояснив своим подопечным смысл обычаев, если он гид-переводчик, или же предложив свой комментарий к письменному тексту, если описывается обычай, непонятный читателям переводного текста⁸.

Безумоўна, нацыянальны каларыт твора перадаецца не толькі праз спецыфічнае бачанне народаў тых ці іншых рэалій. Нацыянальна-культурны дух твора ўвасабляе панарамную нацыянальную прастору з адметнай моўнай рытміка-меладычнай кампазіцыяй. Так, англійскае паэтычнае слова надзвычай лірычнае, беларускае ж – эпічнае, “густое”. Або, у беларускіх мастацкіх тэкстах як адметны знак нацыянальнай ландшафтнай прасторы – згарманізаванае спалучэнне зямнога і нябеснага, дзе, па-купалаўску кажучы, *лунае мой дух*, ці па-барадулінску, *зямля гаворыць з небам курганамі*. Спрадвечная беларуская існасць пануе ў адметных архетыпах балота, лесу, курга-

⁸ И. С. Алексеева, *Введение в переводоведение*, Санкт-Петербург – Москва 2004, с. 11–12.

на са спецыфічнымі матывамі сумежнасці-пераходнасці, што аргумен-тавана даследаваў у беларускай літаратуры XX-га стагоддзя праз працэсы нацыянальнага самавызначэння І.А. Чарота⁹. Своеасаблівае мастацкае ўсведамленне меланхалічным, рахмана-інтравертным Хомкам-беларусам праблемы чалавечага духу/характару стала беларускім феноменам двудушнасці (гарэцкаўскае адкрыццё), досыць складаным, а часам супярэчлівым у мастацкім досведзе небеларускага перакладчыка і айчыннага перакладчыка на іншую мову.

Пры перакладзе мастацка-творчы ўплыў жыватворны толькі пры ўмове адчування прыроды мыслення паэта. Безумоўна, не без уплыву сусветнай паэзіі беларускі творца Максім Багдановіч піша свой верш па матывах арыгінала Верлена – паэта *млоснасці, асенняй песні*, а не перакладае гэты арыгінал з падрадкоўніка, таму што сам добра валодаў французскай мовай, таму што адчуваў Поля Верлена як ні адзін славянскі паэт (слухна заўважыў І. Навуменка). Беларускі чытач пачуў “свайго” Верлена, каб праз гучанне, спеў плыннай, цякучай верленаўскай ліры дакрануцца да стомленай, адчужанай, спакутаванай душы французскага паэта. Увогуле ж, у паэтычным свеце М. Багдановіча чуецца рознагалосая музыка, увасобленая праз канцэпты “эмоцыі”, “пачуцці”, “душа”, “сэрца” і інш. Так, словы-канцэпты “душа”, “сэрца” у 22-х вершах-перакладах з П. Верлена часта ўжывальныя (каля 30 выпадкаў) для выяўлення-перадачы пачуццяў, бо сам М. Багдановіч спасцігаў боль і самоту спакутаванай душы Верлена: *Плач сэрца майго // Як над горадам, дождж*¹⁰ *«Душа твая – малюнак артыстычны»*¹¹, *«Ў самотным сэрцы – зло, ў душы – нуды густая»*¹² і інш. Прынагодна згадаем вартую заўвагу беларускага літаратуразнаўцы В. Івашына адносна дыялагічнасці мастацкага мыслення М. Багдановіча: *Паэт умеў глыбока суперажываць блізкае, роднае сабе ў іншых культурах, знайсці заўсёды там водгук для сваёй душы. Чуласць да “чужога” як свайго, дыялагічнасць – характэрная асаблівасць яго паэтыкі, мастацкага мыслення, творчага стымулу і спосабу ўспрымання традыцый*¹³. І таму сама гармонія слова і музыкі праз своеасаблівую празрыстасць і вабную недагаворанасць пачуццяў

⁹ І. Чарота, *Пошук спрадвечнай існасці: Беларуская літаратура XX стагоддзя ў працэсах нацыянальнага самавызначэння*, Мінск 1995.

¹⁰ М. Багдановіч, *Поўны збор твораў: У 3 т.*, Мінск 1991, т. 1, с. 174.

¹¹ Тамсама, с. 183.

¹² Тамсама, с. 189.

¹³ В. У. Івашын, *У кантэксце мастацкіх культур*, “Полымя” 1998, № 12, с. 259.

у паэтыцы абодвух творцаў ёсць сапраўдная мастацкая з’ява. Больш за тое, беларускі паэт «выбудоўваў» сваю, нацыянальную мадэль паэтычнага імпрэсіянізму, сімвалізму – праўдзівую і непадробную. Прынцып *Прыгажосць – вышэй за ўсё!* слугаваў яму пры скрупулёзным адборы твораў-перакладаў. Тут Поль Верлен – адзін з самых улюбёных паэтаў, дзе дамінантнай, найвышэйшай бачыцца сама музыкальнасць верша. Насамрэч, паэзія абодвух творцаў грунтуецца на дапытлівым, шукальным сузіранні. Якраз яно – сузіранне – вымушае паэта адварнуцца ад шэрай жорсткай паўсядзённай рэальнасці, падштурхоўвае знайсці-стварыць іншую рэальнасць, дзе пануе зладжаная гармонія, дзе ў малым, непрыглядным бачыцца велічнае, бясконцае; раскашуе надзвычайнае, учэпістае захапленне жыццём і гэткая кволая небароненасць перад ім. І колькі разоў ні перачытай беларускага і французскага паэтаў, усё ж свядомае імкненне да эстэтызацыі, вытанчаная элегантнасць гукавага складу, унутраная гармонія і дасканаласць формы падкрэсліваюць адметнасць аўтарскіх стыляў, хоць, праўда, у кожнага ён свой. У паэтыцы абодвух мастакоў слова няма “лішніх” слоў, яны “берагуць” слова, вабнае сваёй экспрэсіяй. Пераклады М. Багдановіча з П. Верлена – узор прыгожага дыялогу двух арыгінальных творцаў, узор захавання свайго стылю, сваёй *песні*, сваіх *зыкаў*.

Зусім невыпадковыя творчыя перазовы “самага небеларускага” (Іван Штэйнер) і разам з тым нацыянальна-самабытнага паэта А. Разанава з японскім паэтам Мацуа Басё. Хоку Мацуа Басё ні ў якім разе не “беглыя” экспромты, а найперш глыбокаёмістыя, самасузіральныя мініяцюры з пэўным арнаментальным ушчыльненнем. Паэтычнасць ягоных хоку – у прасвятленні, азарэнні Ісцінай. Гэта найперш кантэкстуальны перазоўны дыялог, праўда, пры ўдзеле маўклівых прысутных. Па-першае, тут важная першаснасць эмоцыі і філасофска-інтэлектуальнай заглыбленасць. Праз крышталізацыю прыроднага – да суб’ектыўна-лірычнага. Інтуітыўнае пазнанне свету падкрэслівае ўнутраную відушчасць творчага “я”. Трохрадковікі вабныя майстэрствам намёку, стварэннем падтэксту:

Старая сажалка.
Жабка ў ваду
скокнула: гук усплёску¹⁴

¹⁴ Пыт. па: Г. Туркоў, *Дасягнуць прасвятлення і вярнуцца ў свет*, “Крыніца” 1997, № 6 (32), с. 94.

Па-другое, прага пошуку вымагае вылучэння вагомага, найістотнейшага, або, па-разанаўску кажучы, *рэч у сабе*. Нездарма ж японская паэтыка разлічвала на сустрэчны рух думкі-сузірання чытача: *Ластаўкі, выпадкова // мне ў чарку з віном не ўжыньце // глебы драбож!*¹⁵. Па-трэцяе, праз кантраст сэнс светастварэння пазнаецца раптоўным, нечаканым спасціжэннем прыроднага характава (напрыклад, прыгожая ў сваёй квецені сакура), дзе пануе суладдзе колеру і водару. Найперш – сакура, яе квецень (г.зн. унутрана-вабнае), вонкава ж – т.зв. “сезоннае” слова: *Сакуры зацвілі – / і ночы / мінулі ў найколі!*¹⁶. Па-чацвёртае, бескампрамісны дыялог з сабою як праява самотнага пачування. Сам сябе называючы “самотнікам”, Басё ўмеў падкрэсліць бяспэчэнны дар жыцця, прыродную прыгажосць, якімі наталяўся, каб тварыць. Прычым абодва творцы пачуваюць сябе не столькі самотнікамі, колькі самадастатковымі: *Тады зразумееце мае вершы, / калі заначуеце ў полі / пад сцюжным ветрам!*¹⁷. Больш за тое, гэта спасціжэнне зусім іншай сістэмы вобразаў, ладу мыслення і ўяўленняў, эмацыянальнага напружання, паэтыкі – усяго нацыянальна-адметнага адпаведна кожнай літаратуры. Так, у адрозненне ад еўрапейскай літаратуры, японцы аддаюць даніну менавіта лірычнай паэзіі, у строгім сюжэце бачаць пячатку вульгарнасці, а імправізацыю расцэньваюць як само сабою зразумелае, а не нейкі асобны дар. Або, як прамаўляе старажытная японская прыказка: нявыказаныя словы – гэта кветкі цішыні. Бо сузіранне прыгожага як нечага адзіна дадзенага, свяшчэннага і яго штрыхавае фіксацыя – святая справа японца. Мудрасць старажытнага Усходу патанае ў разанаўскіх перастварэннях-перакладах хоку японскага паэта Мацуа Басё.

Беларусь мяне збеларушвае, – так пранікнёна сказаў аднойчы ўкраінскі паэт Мікола Братан. Так панавіта і вылучна па-беларуску мог бы сказаць пра сябе і неўтаймаваны беларускі паэт Рыгор Барадулін, які пераклаў творы 30-ці рознамоўных паэтаў пра Беларусь і сэнсава-змястоўна ўклаў словы любові ў кнігу пад слаўнай вокладкай “Беларусь мяне збеларушвае”¹⁸. Р. Барадулін – арыгінальны перакладчык-інтэрпрэтатар: ён перакладаў з 37 моў свету (паасобныя

¹⁵ Тамсама, с. 94.

¹⁶ Тамсама.

¹⁷ Тамсама, с. 100.

¹⁸ *Беларусь мяне збеларушвае. Словы любові*, пер. з розных моў Р. Барадуліна, Мінск 1993.

творы У. Шэкспіра, Дж. Байрана, Р. Кіплінга, Р. Бёрнса, Ж.-Б. Мальера, А. Рэмбо, А. Міцкевіча, Т. Шаўчэнкі, А. Пушкіна і інш.; асобнымі выданнямі выйшлі “Слова пра паход Ігаравы”, творы Я. Райніса, А. Хаяма, Г. Містраль, С. Вальехі, Б. Пастарнака, М. Шагала, А. Вазнясенскага, І. Драча, К. Шэрмана, К. Лендоэра і інш.). Творы самога Р. Барадуліна перакладзеныя ці не на 40 моў свету. Аднак наўрад ці зайздросная роля кожнага ахвярніка-перакладчыка барадулінскіх твораў. Бо самабытны барадулінскі талент ведае цвёрдую цану крэўнаму беларускаму слову, з паганскай багавейлівасцю вяртае яму спаконвечнае. Так, быць беларусам, пакуль вакол, па-барадулінску кажучы, *азёрна, борна, гойна*, пакуль над вачыма *неба, ад жаўранкаў ажжаўранелае*. Але якім чынам перакладчыку можна эстэтычна поўна перадаць, а галоўнае – успрыняць іншамоўнаму чытачу перакладзеную барадулінскую квяцістую метафару?.. Цяжка ўявіць у эквівалентным перакладзе паэтаву ўстойлівую генітыўную метафару (*сонцакрылы жаўранак каханья, змярканья маразьявае віно, попел вякоў* і інш.). Для іншамоўнага перакладчыка ўнікальнымі выглядаюць і барадулінскія Псалмы (асабліва *Псалмы Давідавы*), не ўпрыгожаныя ўрачыстай стараславянскай лексікай, а менавіта насычаныя беларускімі рэаліямі (удзячнасць за араллю і пушчу; шанаванне свайго Бога; гонар за славетную памяркоўнасць і інш.), дзе спалучаецца нацыянальнае і агульначалавечае, дзе палоняць выключна беларускія філасофска-лірычныя радкі з афарыстычнай падсветкай: *Чалавека Бог кінуў у гэтым свеце*¹⁹. Урэшце, метафара выступае ў самога “караля метафары” Р. Барадуліна як нацыянальна-культурны кампанент. У пераствораных псалмах Р. Барадуліна, дзе паяднаны біблейскі і нацыянальны пачаткі, выключна многа метафорыкі (*жаўранак жадання, рэчка райца з берагамі, вада дапытнасці* і інш.) і аўтарскіх наватвораў (*руністы, нарадзівец, дапытнік, аблачыністае, дзяўчыністыя* і інш.). Так, барадулінскія псалмы спрыяюць разуменню адвечных ісцін спрадвечнай біблейскай філасофіі, што павінна выратаваць беларуса ў часы адчаю. Або, як казаў сам паэт, *пакуль жыву, датуль маюся Беларусі...*

Творчы крэўнік Р. Барадуліна У. Караткевіч пакінуў адзін з заветаў пра сваю, Богам дадзеную беларусам зямлю, бо яна – *прыў-красная*. Заўважна, у разуменні Караткевіча *Беларусь* – гэта найперш *зямля, край*, што абцяжарвае спробу адекватнага перакладу. Вось як надзвычай прадумана, асэнсавана Караткевіч-публіцыст рас-

¹⁹ Р. Барадулін, *Ксты*, Мінск 2005, с. 84.

крывае нацыянальную карціну свету праз канцэпт “зямля”: ...перш за ўсё мова дзесці мільёнаў людзей па ўсім свеце ...і, галоўнае, на нашай беларускай зямлі²⁰, Ён (вайдэлот. – А.С.) спяваў дзівосныя песні пра подзвігі продкаў, пра казанне і смеласць... апяваў прыгажосць сваёй зямлі...²¹, Здалёку я асабліва палюбіў Беларусь і яе людзей. Яна ўяўлялася мне тады па незямному прыўкраснай. Уся зялёная, вільготная, з азёрамі, з народамі, з яго пявучай і звонкай мовай, з легендамі і ... курганамі...²², Бо вакол твая і мая зямля, зямля сяброў і людзей, наша зямля²³. У сваёй мастацкай публіцыстыцы У. Караткевіч адшукваў беларускі шлях, каб адрадзіць у суайчыннікаў нацыянальны дух, урэшце, каб ісці праз нацыянальнае да агульначалавечага.

Такім чынам, пераклад люструе тыпалагічнае вывучэнне культур, у прыватнасці, праблемнае, комплекснае вывучэнне сусветнай літаратуры (і – адпаведна – беларускага кантэксту). Нацыянальна-культурны кампанент у мастацкім перакладзе слугуе выяўленню нацыянальнай самасвядомасці, расшыфроўвае дылему сваё/чужое, спрыяе развіццю міжкультурнай камунікацыі.

ЛІТАРАТУРА

- Алексеева И. С., *Введение в переводоведение*, Санкт-Петербург – Москва 2004.
- Багдановіч М., *Поўны збор твораў*: У 3 т., Мінск 1991, т. 1.
- Барадулін Р., *Ксты*, Мінск 2005.
- Беларусь мяне збеларушвае. Словы любові*, пер. з розных моў Р. Барадуліна, Мінск 1993.
- Бехер И. Р., *О литературе и искусстве*, Москва 1981.
- Гачечиладзе Г., *Художественный перевод и литературные взаимосвязи*, Москва 1980.
- Івашын В. У., *У кантэксте мастацкіх культур*, “Полымя” 1998, № 12.
- Караткевіч У., *Збор твораў*: У 8 т., Мінск 1991, т. 8, кн. 2.
- Латышев Л. К., *Перевод: теория, практика и методика преподавания*, Москва 2003.
- Лилова А., *Введение в общую теорию перевода*, Москва 1985.

²⁰ У. Караткевіч, *Збор твораў*: У 8 т., Мінск 1991, т. 8, кн. 2, с. 284.

²¹ Тамсама, с. 285.

²² Тамсама, с. 9.

²³ Тамсама, с. 331.

- Рагойша В., *Пераклад як нацыяўтваральны фактар*, “Беларусіка = Albargthenika”, кн. 1, Мінск 1993.
- Туркоў Г., *Дасягнуць прасвятлення і вярнуцца ў свет*, “Крыніца” 1997, № 6 (32).
- Чарота І., *Пошук спрадвечнай існасці: Беларуская літаратура XX стагоддзя ў працэсах нацыянальнага самавызначэння*, Мінск 1995.
- Шаблюўская І. В., *Сусветная літаратура ў беларускай прасторы: Рэцэнцыя. Тыпалогія. Кантакты*, Мінск 2007.

STRESZCZENIE

KOMPONENT NARODOWO-KULTUROWY I KOMUNIKACJA
MIĘDZYKULTUROWA

Przekład artystyczny jest najbardziej reprezentatywnym rodzajem kontaktów (dialog, polilog) między literaturami narodowymi. W artykule omówiono zagadnienie elementu narodowego w tłumaczeniach utworów literackich na język obcy. Wykorzystano przekłady Maksima Bagdanovicha, Rygora Baradulina, Alesya Razanava i Vladimira Karatkevicha. Zwrócono uwagę na funkcję komunikatywną przekładu artystycznego.

Słowa kluczowe: składnik narodowościowo-kulturowy, komunikacja międzykulturowa, przekład literacki, kontekst, twórczość, specyfika narodowościowa, literatura narodowa.

SUMMARY

NATIONAL-CULTURAL COMPONENT AND INTERCULTURAL
COMMUNICATION

Artistic translation is one of the most productive types of relation (dialogue, polilogue) of national literatures. In the article the author analyzes the question of national element in the translation of literature into foreign languages. The translations of Maksim Bagdanovich, Rygor Baradulin, Ales Razanav i Vladimir Karatkevich have been taken into consideration. Special attention is devoted to communicative function of artistic translation.

Key words: national-cultural component, intercultural communication, literary translation, context, literary work, national idiosyncrasy, national literature.